

**МОБІЛІЗАЦІЙНІ ФУНКЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ
У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ**

Біла О. О.

У статті розкрито сутність мобілізаційних функцій майбутніх фахівців соціономічної сфери, з'ясовано їх місце та роль у соціально-педагогічному проектуванні. Розкрито сукупність мобілізаційних функцій майбутніх соціономістів у сфері проектування професійної діяльності.

Ключові слова: майбутній фахівець соціономічної сфери, мобілізаційні функції, соціально-педагогічне проектування.

В статье раскрыта сущность мобилизационных функций будущих специалистов социономической сферы, выяснено их место и роль в социально-педагогическом проектировании. Раскрыто совокупность мобилизационных функций будущих соционистов в сфере проектирования профессиональной деятельности.

Ключевые слова: будущий специалист социономической сферы, мобилизационные функции, социально-педагогическое проектирование.

The article elucidates the essence of mobilization functions of prospective specialists in the socionomic sphere, their place and role in the socio-pedagogical projecting. The whole range of mobilization functions of prospective socionomists in the sphere of projecting professional activity is described.

Key words: prospective specialist in the socionomic sphere, mobilization functions, socio-pedagogical projecting.

Постановка проблеми. У зарубіжних і вітчизняних наукових дослідженнях останніх років у галузі соціальної роботи, соціальної педагогіки, професійної освіти, педагогічного менеджменту, педагогічної психології зосереджується увага на осучасненні уявлень про функціональні обов'язки фахівців соціономічних спеціальностей з точки зору мобілізації їх внутрішніх і зовнішніх ресурсів для досягнення цілей професійної діяльності.

Поняття "функція" є багатозначним та застосовується в природничо-наукових та гуманітарних науках у широкому діапазоні. Зокрема, в гуманітарних науках, що досліджують соціально-педагогічний аспект діяльності людини, під функцією переважно розуміють якісну характеристику, спрямовану на зберігання, підтримку та розвиток системи. Зокрема, Л. Мардахаєв визначає функцію (від. лат. functio – виконання) як специфічну діяльність, обов'язок, призначення, роль [6, с. 328].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливо плідно феномен "мобілізації фахівця соціономічної сфери" було представлено у трьох напрямках: виокремлення мобілізаційної функції в політичному лідерстві (Ж. Блондель) та в педагогічному менеджменті (М. Гончаров, С. Нечипоренко, О. Пузірьова); обґрунтування мобілізаційної функції в професійній діяльності педагога (В. Сластьонін, А. Щербаків), мобілізаційного компонента в готовності вчителя до професійної діяльності (З. Курлянд, В. Наумчик, М. Паздніков), педагогічної мобілізаційно-функціональної компетенції студента (О. Бебіна); дослідження основних шляхів мобілізації ресурсів у сфері соціальної та соціально-педагогічної роботи (Ф. Бартл, І. Богданова, О. Гальчинська, А. Мердак, В. Поліщук), вивчення процесу самообілізації громадських формувань для впровадження соціальних змін і нововведень (Л. Абрамова, Т. Азарова, Н. Заверико, О. Безпалько).

В той самий час, при наявній значущості сучасних досліджень, ще залишається відкритою проблема обґрунтування мобілізаційних функцій майбутніх фахівців соціономічної сфери як суб'єктів проектної діяльності.

Мета статті. Розкрити мобілізаційні функції майбутніх фахівців соціономічного профілю у сфері соціально-педагогічного проектування.

Виклад основного матеріалу. Схарактеризуємо педагогічну сутність мобілізаційних функцій фахівців соціономічної сфери через близькі до цього феномена поняття "мобілізація", "самообілізація", "мобільність", "мобілізатор".

За тлумачним словником сучасної української мови, поняття "мобілізація" (від лат. mobilis – рухомий) має кілька визначень: "1) переведення збройних сил, цивільної оборони та господарства держави на організацію і стан воєнного часу; 2) призов військовозобов'язаних до армії під час війни; 3) залучення групи або великої кількості осіб до виконання певних завдань; 4) зосередження сил і засобів для досягнення певної мети" [11, с. 539]. У перших двох поясненнях висвітлюється традиційне розуміння сутності мобілізації як домінантної складової службово-бойової діяльності в умовах розв'язання надзвичайних військових цілей.

У працях деяких вітчизняних дослідників знаходимо достатньо узагальнене тлумачення поняття "мобілізація" як "концентрація засобів і ресурсів для досягнення певної мети" [4, с. 11]. Така інтерпретація поєднує як зовнішні, так і внутрішні мобілізаційні ресурси суб'єкта професійної діяльності. В даному зв'язку

дослідницьку увагу здебільшого слід сфокусувати на осмислення феномену "мобілізації" у логіці спрямованого процесу активізації фахівця (або групи фахівців) на виконання певної мети та завдань діяльності (зокрема проектної).

У контексті існуючих сьогодні теорій практичний інтерес для нашого дослідження становить поглиблення наукових уявлень про мобілізацію майбутнього фахівця соціономічної сфери як суб'єкта проектної діяльності. В цьому зв'язку зарубіжний дослідник теорії мобілізації ресурсів Ж. Блондель виходить із розуміння того, що політичні лідери, керівники громадських організацій, соціальні працівники є *мобілізаторами людських ресурсів* (громадської участі окремих індивідів, соціальних груп) у соціальних перетвореннях і нововведеннях. Зокрема, до найважливіших функцій політичного лідерства вчений відносить: "діагноз" (вивчення соціального доквілля), "визначення напрямку дій" (через урахування лідером своєрідності доквілля) і "мобілізацію" тих, кого слід спрямувати на конкретну реалізацію дій. Ж. Блондель підкреслює, що мобілізація населення вимагає від політичного лідера відповідних знань про розстановку сил у конкретному контексті та розуміння того, як ці сили будуть діяти, якщо їх підштовхнути у відповідному напрямі. Він запропонував розглядати процес мобілізації людських ресурсів для втілення політичних перетворень з двох сторін: як мобілізацію підлеглих осіб і як мобілізацію всього населення або тієї його частини, яка зможе вплинути на обраний лідером напрям діяльності. У свою чергу, мобілізація населення може досягатися на основі збудження народного ентузіазму, симпатії до лідера, його харизми та мати зв'язок із створенням привабливих стимулів підтримувальної діяльності. З цією метою застосовуються різні засоби впливу, серед яких активізується роль засобів масової комунікації.

У працях вітчизняних науковців (С. Нечипоренко, О. Пузірьової) акцентується особлива увага на *мобілізаційно-спонукальній* функції менеджера освіти, що пов'язана із формуванням готовності колективу до сприйняття управлінських впливів.

Обґрунтовуючи методологічні засади педагогічного менеджменту, російський дослідник М. Гончаров зазначив, що менеджмент "можна визначити як науку, мистецтво та діяльність з *мобілізації* інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів з метою ефективного та дієвого функціонування організації" [5, с. 8]. Спираючись на дане положення, вчений сформулював процес мобілізації кадрового потенціалу кризового виробництва у вигляді певної послідовності основних фаз діяльності антикризового керівника: фаза агітації (створення у персонала відчуття "стратегічного дискомфорту", пов'язаного з усвідомленням того факту, що власна доля працівників залежить від долі виробництва (організації, фірми), зумовлена радикальними змінами в стратегії управління; фаза професійного зростання (створення умов для підвищення кваліфікації персоналу; формулювання нової місії виробництва та бачення його майбутнього); фаза інтеграції (створення нових рольових моделей, що закріплюють у культурі кризового виробництва нові взірці діяльності та поведінки; творчий розвиток і вдосконалення цих моделей на основі постійного осмислення практики; вибір і реалізація серії проектів, в яких успішно втілюються перспективні ідеї, що дозволяють об'єднати зусилля всіх працівників...) [5, с. 95–96].

Досліджуючи професійні функції педагога, представники російської педагогічної думки В. Сластьонін, Н. Тулькібаєва, А. Щербаків визначили мобілізаційну функцію як самостійну, а Н. Кузьміна включила її до складу організаторської функції педагога. У наукових працях з професійної педагогіки російських дослідників В. Симоненко, М. Ретівих знаходимо характеристику мобілізаційних умінь педагога, що включає: вміння привернути увагу учнів і розвивати в них стійкий інтерес до навчання, праці та інших видів діяльності; формувати в них потребу у знаннях; озброїти навичками навчальної праці; формувати в учнів активне, самостійне та творче ставлення до явищ дійсності.

Багато в чому, на нашу думку, перетинаються із вищезазначеними уявленнями, наукові висновки З. Курлянд. Зокрема, вчена доводить правомірність визначення готовності до професійної діяльності вчителя з розвитку в учнів мотивації щодо успішності навчальних досягнень через взаємодію мотиваційного, мобілізаційного, змістового, практичного, емоційного компонентів. За визначенням вченої, *мобілізаційний компонент* відображає *вміння* ініціативного вчителя *залучати* школярів до пізнавальної діяльності. До складу необхідних елементів таких умінь учителя вчена відносить "... вміння актуалізувати знання учнів, збуджувати їхні бажання пошуку нової інформації, ... компетентність вчителя у прийнятті рішень стосовно швидкого включення учнів у навчальну діяльність (тут необхідно знати та враховувати вікові особливості школярів), а також швидкість реакції вчителя на поведінку класу та окремих учнів" [6]. Як переконливо констатує З. Курлянд, в основі цієї швидкості є рухливість нервової системи. Що ж стосується студентів з недостатньо рухливою нервовою системою, то вони "зазнають труднощів у швидкому та "новому" розв'язанні завдань, а отже, й не володіють достатньою швидкістю реакції на поведінку учнів та класу. Ці властивості нервової системи визначаються природними задатками та тим, як проходить їх розвиток у процесі цілеспрямованого впливу під час навчання майбутніх учителів у вищому навчальному закладі" [6].

Ґрунтуючись на наукових висновках зарубіжних учених (Р. Армандо, С. Гено, К. Роджерса, Ч. Хорейсі, Б. Шефора) щодо застосування техніки "селф-емпауерменту" в роботі *соціальних працівників* із клієнтами, І. Терещенко зазначає, що відправною точкою конструктивного втручання в ситуацію клієнта є вироблення в нього внутрішніх ресурсів. Йдеться про *мобілізацію сильних сторін* особистості з метою запезпечення процесу енергією. При цьому мобілізується та розвивається наявна особистісна енергія, визначаються сильні сторони людини, і навколо них суб'єкт посилює свій потенціал. Вчений зазначає, що "внутрішня переробка може бути двох типів: мобілізація енергії та ресурсів, корисних для реалізації нового

бажання та нового мислення, а також виявлення, ізолювання або подолання внутрішніх особистих перешкод (внутрішніх "кіллерів"), які заважають або уповільнюють реалізацію бажання" [10].

Дослідник А. Мердак конкретизував поняття "мобілізація ресурсів" у сфері соціальної роботи як "виявлення потенційних внутрішніх ресурсів клієнтів, невикористаних належним чином, а також пошуки та залучення зовнішніх ресурсів, якими клієнти ще не скористалися" [9, с. 65]. Він наводить такі основні методи і прийоми її здійснення: з'ясування обстановки, уміння зацікавити, розробка стратегії, пошук прибічників, збереження набраного темпу. У зв'язку з тим, що в соціально-педагогічній сфері суттєву роль у втіленні соціальних програм відіграє ресурс громадського сектору (шкільна громада, студентська громада, батьківська громада, громадські групи із самопомоги, спілки соціальних педагогів, волонтерський загін, молодіжне об'єднання тощо), конкретизуємо поняття "мобілізація громади".

Мобілізація громади, за визначенням О. Гальчинської, це "об'єднання засобів і ресурсів громади, міжгалузеве та міжсекторальне співробітництво у вирішенні конкретних проблем конкретної громади. Важливими ланками процесу мобілізації громади є, з одного боку, люди, які мають певні потреби та проблеми, з іншого – люди, які вирішують проблеми та несуть відповідальність за це [4, с. 11]. Проаналізувавши існуючі практики мобілізації громади на підтримку сімей і дітей, дослідниця дійшла висновку, що "основою позитивних перетворень є бажання людей зробити щось реальне і корисне для тих, хто поруч" [4, с. 37]. О. Гальчинська підкреслює, що активізація (мобілізація) громади є синтезом багатьох процесів, а саме: "залучення громадян до розуміння та сприйняття факту існування проблем дітей у громаді; визначення бажаних та можливих для громади шляхів вирішення цих проблем; окреслення кола осіб та мережі установ і закладів, які можуть вирішити проблеми, ведення з ними переговорів; опанування членами громади вміннями співпрацювати як з органами влади, так і з бізнесом, НДО, зацікавленими особами, які мають певну громадську позицію для досягнення конкретних цілей; розбудова громадських організацій (формальних чи неформальних), які можуть сприяти продовженню намічених планів, уособлюють волю та прагнення громадян, яких вона представляє" [4, с. 37].

Досліджуючи своєрідність діяльності соціальних педагогів, В. Поліщук у авторському варіанті класифікації функцій соціальних педагогів виокремила *мобілізаційно-спонукальну функцію*, що здійснюється на мікрорівні його професійної діяльності. У такому контексті мобілізаційна функція фахівця як суб'єкта діяльності пов'язується зі збором, приведенням у рух, запуском, енергетизацією, активізацією, організацією колективних дій вже існуючих суб'єктів проектної діяльності або нових груп людей (після того, як їх укомплектує) для вирішення соціально-педагогічних проблем.

На підставі вищезазначених теоретичних висновків О. Гальчинської, З. Курлянд, В. Наумчика, М. Пазднікова, В. Поліщук можна констатувати, що мобілізація громади для втілення соціально-педагогічних перетворень постає можливою, якщо майбутні фахівці-соціоломісти (менеджери освіти, педагоги, соціальні педагоги) ініціюють мобілізацію колективних дій активних представників цієї громади у межах проектної команди.

Доведено, що система управління командою проекту включає організаційне планування, кадрове забезпечення проекту, створення команди проекту, а також забезпечує функції координації, контролю та мотивації трудових ресурсів проекту для ефективного ходу робіт та завершення проекту. О. Гальчинська розробила модель мобілізації представників громади у проектні команди, що об'єднує такі етапи: 1) створення (формування) команди (ініціативної групи); 2) формулювання проблеми через аналіз становища дітей у конкретному селі, місті, регіоні; 3) розробка можливих реальних кроків для вирішення чітко окресленої проблеми (до справи залучається більш широке коло партнерів із числа фахівців, які працюють з дітьми, представників органів місцевого самоврядування, жіночих, ветеранських, інших громадських організацій, науковців та жителів громади, які аналізують ситуацію і мають досягти згоди у пошуку можливого вирішення проблеми); 4) пошук ресурсної підтримки для забезпечення необхідної діяльності; 5) підготовка і прийняття плану реалізації ініціативи; 6) впровадження плану, його моніторинг і оцінка [4, с. 37–38].

Цілком правомірним видається інтерес до наукових позицій Ф. Бартла, автора мобілізаційного проекту громади Юганди. Він обґрунтував професійну характеристику місцевого *мобілізатора громади*, яка потребує стимулюючого втручання для її розвитку та самозабезпечення. Вчений слушно зауважив, що *зусилля мобілізувати колективні дії суб'єктів має відбуватися з урахуванням наявних у них диспозицій і потенційних можливостей, автономної логіки інституцій мобілізації* (їх власної історії, специфічної організації тощо). Мобілізатор громади повинен приймати власні рішення, розробляти план дій, розпізнавати та забезпечувати ресурси громади для їх дій та обирати відповідну стратегію для застосування внутрішніх і зовнішніх ресурсів з досягнення цілей спільноти. Ф. Бартл систематизував певний перелік основних заходів, які слід втілювати соціальним аніматорам для мобілізації громади до дій, що приводять до розвитку та самозабезпечення: скликати збори спільнот для того, щоб надати правильну інформацію, пов'язану з їх самозабезпеченням, організувати постачання всіма ресурсами (людськими та матеріальними), необхідними для дій общини; стимулювати членів громади для участі у бажаних діях із розвитку цієї громади; брати участь у діяльності з просування ефективності громади, її потенціалу, самозабезпеченості та розвитку; забезпечувати точною та правильною інформацією; активно протидіяти неправильній інформації, зокрема такій, що стимулює нереальні очікування та розчарування; надихати та стимулювати членів спільноти, переконуючи, що вони самі мають здатності до розвитку; зробити так, щоб

кожне рішення щодо дій громади було вибором всієї спільноти, а не лише кількох (сильних) лідерів; зробити так, щоб менш захищені були почуті під час прийняття рішень громади, включаючи жінок, молодь, інвалідів, етнічні меншини, слабких і тих, хто не має права голосу; просувати та стимулювати єдність громади, єдність мети, дій; активно протидіяти розмежуванню, розподілу на касты і класи; часто збиратися з іншими мобілізаторами для того, щоб ділитися досвідом, сумісно вирішувати загальні проблеми та покращувати навички соціальної анімації та менеджменту спільноти [12].

Слід зауважити, що у Західній Європі мобілізаторів громад називають соціальними аніматорами. Саме у Франції в повоєнний час вперше з'явилося поняття "соціально-культурна анімація". У різних містах цієї країни діють різноманітні культурно-дозвілєві центри (рекреаційні центри, центри дозвілля, громадські кампуси, "сонячні центри"), в яких інтенсивно розвивається соціокультурна анімація.

За логікою суджень деяких дослідників (Л. Абрамова, Т. Азарової), слід враховувати, що, окрім *функціональної* участі колективних суб'єктів у заздалегідь передбачених з боку ініціаторів проектних заходах, підсилюється роль інтерактивної участі та самооблізації членів громади в ініціативі соціальних перетворень і нововведень. *Самооблізація* членів громади, за визначенням науковців, полягає в тому, що вони "висовують власні ініціативи щодо зміни існуючої системи та укладають угоди з зовнішніми інституціями задля отримання необхідних ресурсів та технологічної допомоги й зберігають контроль над їх використанням" [1, с. 32].

В цьому зв'язку А. Левко підкреслює, що у випадку, коли соціально-педагогічна інновація розроблюється представниками громадськості, то її називають "інновація знизу". Зокрема, з проектними ініціативами часто виступає студентська молодь, підприємці, представники груп взаємодопомоги та ін. Богданова характеризує ініціативу студентської молоді як інтегровану якість, до складу якої входять такі компоненти: умотивована спонука до виконання соціально-ціннісної діяльності, здатність виявляти самостійні активні дії та змобілізованість як повна готовність до їх виконання. В окремих випадках такі інновації по суті демонструють так звані "інноваційні девіації". У той самий час вони можуть стати вагомим повштохом для переосмислення окремих соціальних настанов у суспільстві.

Зокрема, Н. Заверико наводить приклади успішної діяльності досить поширених у соціальній практиці груп взаємодопомоги (групи анонімних алкоголіків, групи матерів-, батьків-одинаків, батьків, які виховують дітей-інвалідів, ВІЛ-позитивних та інші). За відсутності жорсткого опору з боку представників влади, державних і громадських служб може відбутися зміна суспільної думки та виникнення нового стереотипу масової поведінки.

Поряд з цим О. Безпалько звертає увагу як на сильні сторони функціонування громадських організацій ("згуртування людей, які прагнуть змін", "генерація соціальних ініціатив", "надання послуг відповідно до пріоритетних потреб клієнтів"), так і на слабкі, що пов'язані із "низьким професіоналізмом у вирішенні окремих проблем" [2, с. 81]. Звідси постає очевидним, що "при вирішенні проблем на локальному рівні ініціативні групи, органи місцевого самоврядування та різноманітні соціальні інституції не можуть діяти ізольовано один від одного" [2, с. 79]. О. Безпалько підкреслює, що представники трьох секторів територіальної громади (громадськості, бізнесу, влади) повинні діяти, користуючись стратегією партнерських стосунків або міжсекторальної взаємодії. Вчена також зазначила, що "залежно від того, на якому рівні соціальної активності знаходяться представники цих секторів, вони можуть реалізувати свою взаємодію в таких формах: інформаційний обмін, спільні благодійні акції; реалізація програм соціально-культурної інтервенції; підтримка соціальних ініціатив..." [2, с. 79]. Звідси постає закономірним, що в ситуації самоінтеграції та самооблізації представників громади, мобілізація фахівців-соціологів виступає підтримувальним ресурсом для цих угруповань. Виступаючи у ролі посередників між громадою, державними структурами влади та неурядовими організаціями, фахівці-соціологи мобілізуються для їх підтримки на початковому етапі затвердження громадських проектних ініціатив (на локальному, місцевому, районному, регіональному та інших рівнях); як досвідчені партнери громадських угруповань здійснюють організаційно-методичний супровід (на етапі створення громадських груп, коли на фаховому рівні слід вирішити організаційні питання, сконструювати персонал-технології досягнення передбачуваного результату; на початковому етапі їх роботи, пов'язаної із командотворенням, плануванням і програмуванням проектних ініціатив; під час втілення проектних заходів; на етапі оцінки та моніторингу проекту).

Зазначимо, що процес самооблізації студентів соціально-педагогічних факультетів для втілення соціальних проектів є повштовхом для соціальної мобілізації викладачів цих факультетів. Саме вони покликані своєчасно надати методичний супровід на різних етапах проектної діяльності майбутніх фахівців, стимулювати їх творчу самореалізацію та самоздійснення в проектуванні, привернути увагу педагогічної громадськості до проблем підготовки фахівців-соціологів з ініціативною позицією.

Варто також підкреслити, що в умовах інформатизованого суспільства раніше схарактеризовані мобілізаційні функції соціологів слід розглянути в аспекті *інформаційно-комунікативної мобілізації суб'єктів проектної діяльності*. Деякі дослідники пов'язують сутність готовності фахівця до використання інформаційно-комунікативних технологій із мобілізаційним станом, що інтегрує відповідні характеристики. Так, Ю. Г. Лобода визначила готовність майбутніх фахівців технічних вишів до використання комп'ютерно-інтегрованих технологій як "мобілізаційний стан, що характеризується наявністю у їхній свідомості цілісної структури використання комп'ютерно-інтегрованих технологій у майбутній професійній діяльності та сфор-

мованою мотивацією до її здійснення" [8, с. 9]. Узагальнюючи прогресивні тенденції організації професійної діяльності фахівців соціономічної сфери з використанням інформаційно-комунікативних технологій, ми дійшли висновку, що інформаційно-комунікативна мобілізація майбутніх соціономістів-проектантів – це процес оперативного самозабезпечення діалогічно-полілогічної співпраці колективних суб'єктів проектної діяльності у глобальному віртуальному просторі, своєчасного комплексного розв'язання повідомлювальних, інтерактивних і пошуково-операційних проектних завдань [3, с. 23–26].

Висновки. Результати наукового аналізу основних функцій майбутніх соціономістів у сфері проектування професійної діяльності засвідчили про наявність підстав для виокремлення **мобілізаційних функцій** принаймні у трьох площинах: *мобілізація громадської участі окремих суб'єктів, соціальних груп у соціально-педагогічному проектуванні* (мобілізація ресурсів майбутніх соціономістів для участі в процесі групової конструктивної творчості на етапі ініціації та розробки соціально-педагогічних проектів; мобілізація колективних дій майбутніх фахівців-соціономістів у проектних командах; енергетизація (приведення у рух) ресурсу учнівських, студентських, волонтерських груп для втілення волонтерських програм (проектів); мобілізація колективних дій представників дитячих і молодіжних закладів, організацій, об'єднань, органів самоврядування дітей і молоді на рівні територіальної громади у рамках цільових соціально-педагогічних програм (проектів); концентрація ресурсів соціальних партнерів для досягнення цілей соціально-педагогічних проектів); *мобілізація колективних зусиль майбутніх фахівців соціономічної сфери з соціономістами-партнерами* (організаційний, методичний, психолого-педагогічний супровід проектної діяльності самозмобілізованих представників громади (ініціативних учнівських, студентських груп, груп взаємодопомоги, волонтерів); *інформаційно-комунікативна мобілізація майбутніх фахівців соціономічної сфери у межах проектної діяльності* (оперативне самозабезпечення діалогічно-полілогічної співпраці суб'єктів проектної діяльності у глобальному віртуальному просторі; своєчасне комплексне розв'язання повідомлювальних, інтерактивних і пошуково-операційних завдань у межах соціально-педагогічного проектування).

Виходячи із визначеної нами сукупності мобілізаційних функцій фахівця соціономічної сфери в проектній діяльності, на наступному етапі дослідження важливо розкрити поняття "змобілізованість майбутнього фахівця соціономічної сфери до проектування професійної діяльності".

Література

1. Азарова Т. В. Технологія оцінки соціальних програм і проектів / Т. В. Азарова, Л. К. Абрамов. – Кіровоград : ІСКМ, 2007. – 100 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.
3. Біла О. О. Інформаційно-комунікативна мобілізація майбутніх фахівців соціономічної сфери для реалізації проектної діяльності / О. О. Біла, К. Лукашевич // Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному освітньому просторі : збірник матеріалів Всеукраїнського науково-метод. семінару з міжнар. участю / за заг. ред. Л. О. Данильчук, Т. В. Захарчук, І. Ф. Лизун. – Кременець : Вид-во КОГПІ ім. Т. Шевченка, 2011. – С. 23–26.
4. Гальчинська О. А. Мобілізація громади на підтримку дітей та сімей. Тренінговий модуль з підготовки тренерів / О. А. Гальчинська, О. Ю. Герасимова, Т. Клаф, Н. М. Комарова. – К. : Фенікс, 2010. – 80 с.
5. Гончаров М. А. Основы менеджмента в образовании : учебное пособие / М. А. Гончаров. – 2-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2008. – 480 с.
6. Словарь по социальной педагогике : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / авт.-сост. Л. В. Мардахаев. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 368 с.
7. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] / З. Н. Курлянд. – Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/15840720/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_kurylyand_zn – Назва з екрана.
8. Лобода Ю. Г. Педагогічні умови використання комп'ютерно-інтегрованих технологій у процесі підготовки майбутніх інженерів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Лобода Юлія Геннадіївна ; ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2010. – 24 с.
9. Соціальна робота в Україні: перші кроки / за ред. В. Полтавця. – К. : Видавничий дім "KM Academia", 2000. – 236 с.
10. Терещенко І. І. Ідея всебічного розвитку особистості у теоретичних та практичних аспектах соціальної роботи [Електронний ресурс] / І. І. Терещенко, Д. В. Зубенко. – режим доступу: <http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2010-1/10%20-%201%285%29%20-%2010.pdf> – Назва з екрана.
11. Тлумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика: Близько 60 000 слів / за заг. ред. проф. В. С. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак Т. К., 2009. – 960 с.
12. Phil Bartle. Mobilization intervention [Електронний ресурс] / Phil Bartle. – Режим доступу: <http://cec.vcn.bc.ca/cmp/modules/mob-int.htm> – Назва з екрана.